

Digitalt nødråb: vores uddannelser klæder os ikke godt nok på

AF CHEFKONSULENT MALTHER MUNKØE OG ANALYSEMEDARBEJDER RASMUS SAND

RESUMÉ

Digitaliseringen påvirker samfundet og ikke mindst arbejdsgange, krav og forventninger i arbejdslivet. Danske virksomheder har brug for medarbejdere, som forstår og kan agere i en digital sammenhæng. Desværre er der en stor og voksende mangel på både it-specialisterne såvel som andre medarbejdergrupper, der har en digital forståelse uden at være egentlig it-arbejdskraft. Et centralt problem er, at uddannelsessystemet slet ikke i tilstrækkelig omfang er fulgt med tiden og ikke giver de unge de digitale kompetencer, som efterspørges i arbejdslivet. Tværtimod viser denne analyse blandt andet, at:

Rigtig mange danskere er ikke blevet klædt godt nok på af deres uddannelse til arbejdsmarkedets forventninger om digitale kompetencer

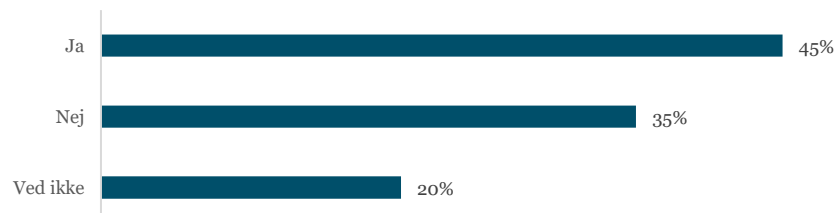
- Hver tredje dansker ikke mener, at deres uddannelse har klædt dem godt nok på med digitale færdigheder til arbejdsmarkedet, og samme andel føler det vil blive et problem at de mangler it-kompetencer, hvis de skal søge et job inden for deres arbejdsområde.
- Disse konklusioner går igen, hvis man alene ser på de relativt nyuddannede/de unge. Det understreger, at uddannelsessystemet ikke er godt nok tilpasset til de digitale behov på arbejdsmarkedet.
- Hver tiende beskæftigede vurderer, de har brug for stærkere digitale kompetencer for at kunne løse deres arbejdsopgaver ordentligt. Det er klart, at denne kompetencemangel svækker produktivitet og vækstmuligheder i erhvervslivet.

Uddannelserne giver os ikke nok digitale færdigheder

Hver tredje dansker vurderer, at deres uddannelse ikke har klædt dem godt nok på til arbejdsmarkedet med digitale kompetencer, jf. figur 1.

Figur 1

Når du ser samlet på din uddannelse generelt, vil du så sige, at du alt i alt blev klædt godt nok på med digitale færdigheder mv. til arbejdsmarkedet?

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, marts 2017. n=3.018

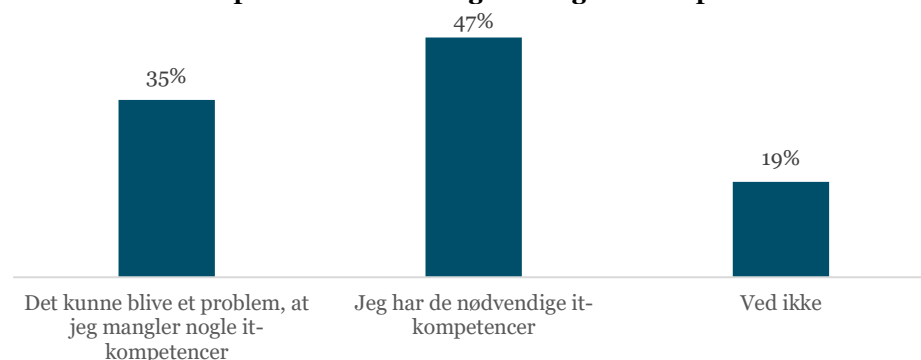
Som noget helt naturligt lærer vi at regne og skrive i skolen. Vi har også taget højde for at verden, samfundet og arbejdslivet er blevet stadigt mere internationaliseret, så børn skal lære engelsk fra de små klasser. Men vi har slet ikke samme opmærksomhed omkring den digitale udvikling, selvom den digitale udvikling går meget hurtigt, og rigtig mange jobs i stigende grad forudsætter en vis digital kompetence.

Dansk Erhverv har gennemført en befolkningsundersøgelse blandt 3.018 personer, der udgør et repræsentativt udsnit af befolkningen¹. Hensigten har været at afdække, hvorvidt danskerne oplever at de har eller mangler digitale kompetencer for at kunne klare sig på arbejdsmarkedet, og se nærmere på hvor henne problemet er størst i forhold til uddannelsesbaggrund mv.

Som ovenfor vist i figur 1 var det altså hver tredje der ikke føler de er blevet klædt godt nok på med digitale færdigheder fra deres uddannelse. Spørger man direkte til, om man vurderer det vil blive et problem at man mangler it-kompetencer, hvis man skal søge et job inden for ens arbejdsområde, er det 35 pct., der svarer bekræftende. Det er altså tydeligt, at det har betydelige konsekvenser at alt for mange ikke bliver klædt godt nok på med digitale færdigheder.

Figur 2

Hvis du skulle søge et relevant job inden for dit felt, branche eller lignende, ville du så forvente at du havde nødvendige it-kompetencer, eller at det kunne blive et problem at du manglede nogle it-kompetencer?

Hver tredje mener det kan blive et problem de mangler digitale kompetencer, hvis de skulle søge job

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, marts 2017. n=3.018

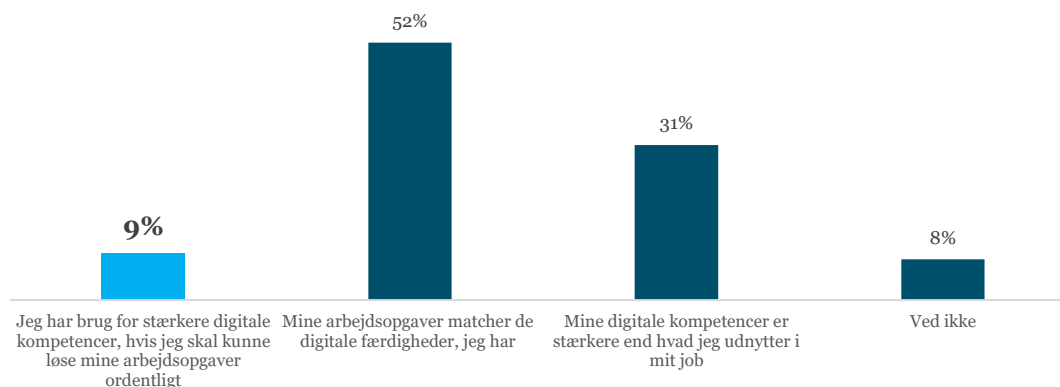
Kompetencemangel skader produktiviteten

Blandt personer i beskæftigelse er det hver tiende, som oplever, at de har brug for stærkere digitale kompetencer, hvis de skal kunne løse deres arbejdsopgaver ordentligt, jf. figur 3 nedenfor. Det svarer til omtrent en kvart mio. beskæftigede, der ikke føler, de løser deres arbejdsopgaver godt nok, fordi de ikke har de nødvendige digitale kompetencer. Det kan man kalde et digitalt nødråb fra store dele af arbejdsmarkedet!

Samtidig er det hver tredje i beskæftigelse, som vurderer, at de har stærkere digitale kompetencer, end de udnytter i deres nuværende job. I nogle tilfælde bliver ressourcer og talenter altså ikke udnyttet optimalt.

Figur 3

Når du ser på dit nuværende job, mener du så, at dine digitale kompetencer matcher de arbejdsopgaver, du har?

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, marts 2017. n=1.379

I nedenstående tabel er det opridset, hvad der kendetegner de personer, som føler de har behov for stærkere it-kompetencer for at kunne løse deres arbejdsopgaver ordentligt. Eksempelvis udgør personer med en grundskolebaggrund 19 pct. af alle beskæftigede i den samlede undersøgelse og 19 pct. blandt dem, som føler de har behov for stærkere it-kompetencer. Med andre ord er denne gruppe hverken over- eller underrepræsenterede blandt personer, som ikke mener, de løser deres opgaver ordentligt, fordi de mangler it-færdigheder. Der er generelt ikke store forskelle, dog er der en svag overrepræsentation af personer med lang videregående uddannelse og af ældre personer blandt dem, som føler, de har brug for stærkere it-kompetencer for at løse deres arbejdsopgaver ordentligt.

Tabel 1

Personer der har behov for stærkere it-kompetencer

	Alle beskæftigede	Beskæftigede som føler behov for stærkere it-kompetencer
Uddannelsesbaggrund: Folkeskole	19%	19%
Uddannelsesbaggrund: Erhvervsuddannelse	39%	35%
Uddannelsesbaggrund: Gymnasial uddannelse	7%	5%
Uddannelsesbaggrund: Kort videregående uddannelse	5%	7%
Uddannelsesbaggrund: Mellemlang videregående uddannelse	17%	18%
Uddannelsesbaggrund: Lang videregående uddannelse	12%	17%
16-29 år	15%	4%
30-39 år	24%	24%
40-49 år	24%	26%
50-59 år	29%	34%
60-69 år	7%	10%
70 år eller ældre	1%	1%
Privat ansat	67%	66%
Offentligt ansat	33%	34%
Husstandsindkomst: Mindre end 200.000 kr.	3%	6%
Husstandsindkomst: 200.001-400.000 kr.	26%	28%
Husstandsindkomst: 400.001-600.000 kr.	26%	31%
Husstandsindkomst: 600.001-800.000 kr.	24%	15%
Husstandsindkomst: Mere end 800.001 kr.	20%	20%

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, marts 2017. n=1.379 (personer i beskæftigede) / 140 (beskæftigede som mangler it-færdigheder for at kunne løse deres arbejdsopgaver ordentligt)

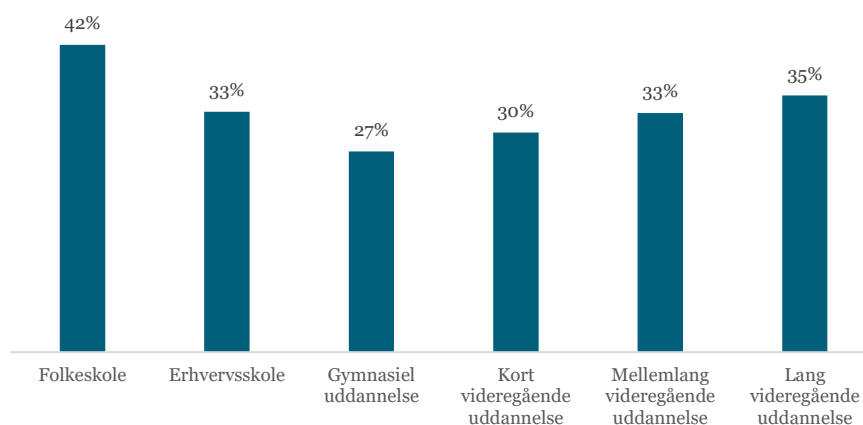
Digital udfordring på alle uddannelsesniveauer

Digitaliseringen berører alle eller i hvert fald store dele af samfundet og arbejdslivet. Det er med andre ord ikke sådan, at det alene er fx kontorarbejdspladser, der berøres, sådan som der måske har været en tendens til under halvfemsernes digitaliseringsbølge.

Tværtimod viser analysen, at det på tværs af uddannelsesbaggrunde er en relativt høj andel, som ikke blev klædt godt nok på under deres uddannelsesforløb. Det er især ufaglærte med folkeskolebaggrund, som føler de mangler digitale kompetencer, men også mange med videregående uddannelsesbaggrund er ikke klædt godt nok på. Der er med andre ord tale om et generelt problem, snarere end et problem for bestemte faggrupper eller bestemte uddannelser.

Figur 4

Når du ser samlet på din uddannelse generelt, vil du så sige, at du alt i alt blev klædt godt nok på med digitale færdigheder mv. til arbejdsmarkedet?
Andel som svarer "nej" fordelt på uddannelsesbaggrund

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, marts 2017. n=3.018

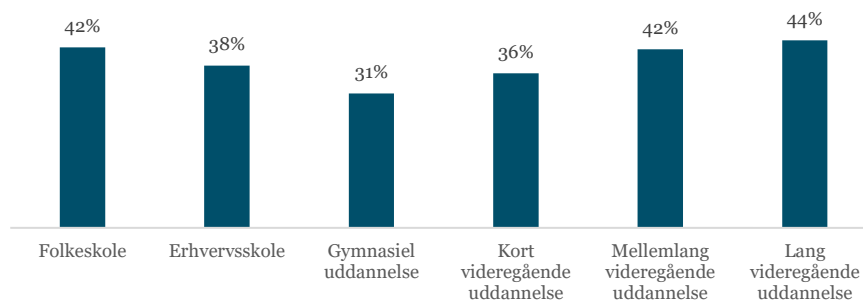
Det er nyttigt i denne sammenhæng ikke blot at se på folks uddannelse generelt, men også at bede svarpersonerne forholde sig til den *seneste* uddannelse, de har taget. Derved er det muligt at evaluere det konkrete uddannelsesområde, snarere end et samlet uddannelsesforløb, der typisk spænder over en 10-20 årig periode.

Nedenstående figur viser andelen af personer, der oplever, at den seneste uddannelse de har taget, ikke klædte dem godt nok på med de digitale færdigheder, de bagefter ville få brug for i en arbejdssammenhæng. Som det ses, er det inden for alle uddannelsesforløb mange, der oplever, at man ikke i tilstrækkelig grad fik givet de studerende de nødvendige digitale kompetencer.

I alle uddannelsesgrupper er det mange, som ikke er blevet klædt godt nok på med digitale færdigheder

Figur 5

Når du ser samlet på den seneste uddannelse du har taget (ikke efteruddannelse ved siden af normalt arbejde), vil du så sige, at du alt i alt blev klædt godt nok på med de relevante digitale færdigheder mv., du efterfølgende ville få brug for i en arbejdssammenhæng? Andel som svarer "nej" fordelt på uddannelsesbaggrund fordelt på uddannelse

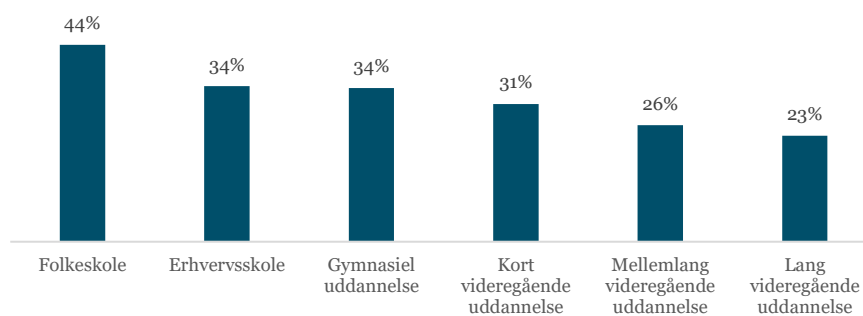
Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, marts 2017. n=3.018

Resultatet understreger, at der er behov for et digitalt løft i hele uddannelsessystemet, snarere end at der er tale om et problem for bestemte uddannelser eller faggrupper – selvom der naturligvis er forskel på, hvilke løsninger og hvilke behov der er tale om fra uddannelse til uddannelse, og hvor alvorlige konsekvenserne den mangelfulde digitale opmærksomhed vil være fra faggruppe til faggruppe.

Andelen, som ligefrem vurderer, at det vil blive et problem, at de mangler digitale færdigheder, hvis de skal søge et job inden for deres arbejdsområde, er dog væsentligt højere jo kortere uddannelsesbaggrund, man har, jf. figur 6 nedenfor. Med andre ord er der rigtig mange på tværs af uddannelsesbaggrunde, som ikke føler, at deres uddannelse har klædt dem godt nok på med digitale kompetencer, men jo kortere uddannelsesbaggrund man har, jo tydeligere mærker man konsekvensen i form af, at man ikke føler, man har gode kort på hånden, hvis man skulle søge et nyt job.

Figur 6

Hvis du skulle søge et relevant job inden for dit felt, branche eller lignende, ville du så forvente, at du havde nødvendige it-kompetencer, eller at det kunne blive et problem at du manglede nogle it-kompetencer? Andel der svarer, at det kunne blive et problem, fordelt på uddannelse

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, marts 2017. n=3.018

Også de unge mangler digitale færdigheder

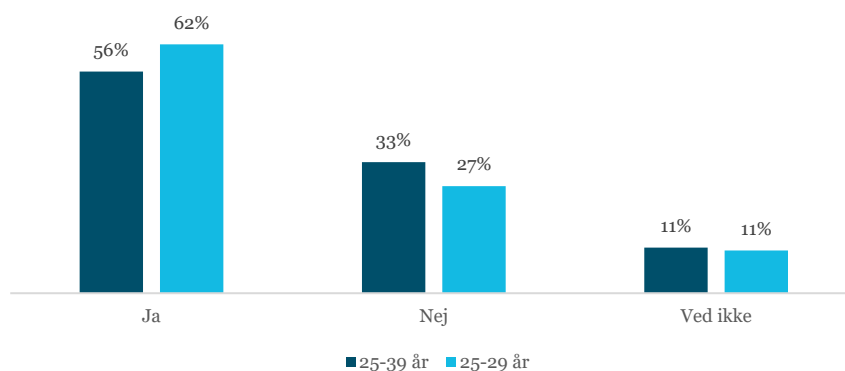
De viste konklusioner tager udgangspunkt i hele befolkningen. Det er oplagt, at der kan være sket en del med uddannelsessystemet over tid, således at erfaringerne fra de ældre og midaldrende på arbejdsmarkedet er mindre relevante i forhold til at bedømme, hvorvidt uddannelsessystemet i dag er tidssvarende og tilstrækkeligt fokuseret på det digitale. Imidlertid viser vores resultater tydeligt, at de præcis samme konklusioner gør sig gældende, hvis man alene kigger på gruppen af relativt nyuddannede, dvs. personer i alderen 25-39 år.

Også inden for denne gruppe er der naturligvis tale om et tidsmæssigt spænd. En ufaglært 39-årig kan have været på arbejdsmarkedet i 20 år, mens en person med lang videregående uddannelse kan være helt nyuddannet som 25 årig. Derfor ser vi supplerende på aldersgruppen 25-29 år. Selvom det i nogle tilfælde står lidt bedre til med de digitale færdigheder i denne gruppe, går de samlede konklusioner dog igen: en alt for stor andel oplever, de ikke blev klædt godt nok på med digitale færdigheder.

Ser man på de 25-39-årige, er det 33 pct., der ikke vurderer, at deres uddannelse klædte dem godt nok på med digitale færdigheder. Det er altså praktisk taget samme andel som for hele befolkningen (hvor det var 35 pct., jf. figur 1 ovenfor). Ser man tilsvarende på de 25-29-årige er det 27 pct., altså lidt færre, men ikke markant færre. Med andre ord er det tydeligt, at vurderingen også blandt de relativt nyuddannede er, at uddannelsessystemet ikke har tilstrækkelig fokus på digitale færdigheder og behov.

Figur 7

Når du ser samlet på din uddannelse generelt, vil du så sige, at du alt i alt blev klædt godt nok på med digitale færdigheder mv. til arbejdsmarkedet?

Også blandt yngre personer er der rigtig mange, som ikke føler, at deres uddannelse har klædt dem godt nok på med digitale færdigheder

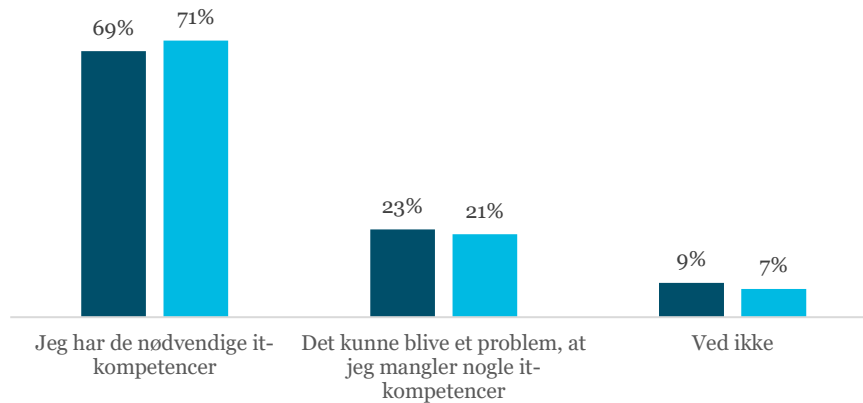
Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, marts 2017. n=588/211

Tilsvarende er det 23 pct. af de 25-39-årige og 21 pct. af de 25-29-årige, som mener, det godt kunne blive et problem, at de mangler it-færdigheder, hvis de skulle til at søge job. Det er noget færre, end når man ser på hele befolkningen, hvor det var 35 pct. (jf. figur 2 ovenfor), men fortsat en bekymrende høj andel. Analysen demonstrerer altså med andre ord, at også de unge i alt for mange tilfælde ikke er klædt godt nok på med digitale

færdigheder, og at mange ikke er godt nok rustet til at få et job og fungere ud fra arbejdsmarkedets behov og forventninger.

Figur 8

Hvis du skulle søge et relevant job inden for dit felt, branche eller lignende, ville du så forvente, at du havde nødvendige it-kompetencer, eller at det kunne blive et problem, at du manglede nogle it-kompetencer?

Også blandt de relativt nyuddannede er det mange, som ikke er blevet klædt godt nok på og ikke har de nødvendige it-kompetencer

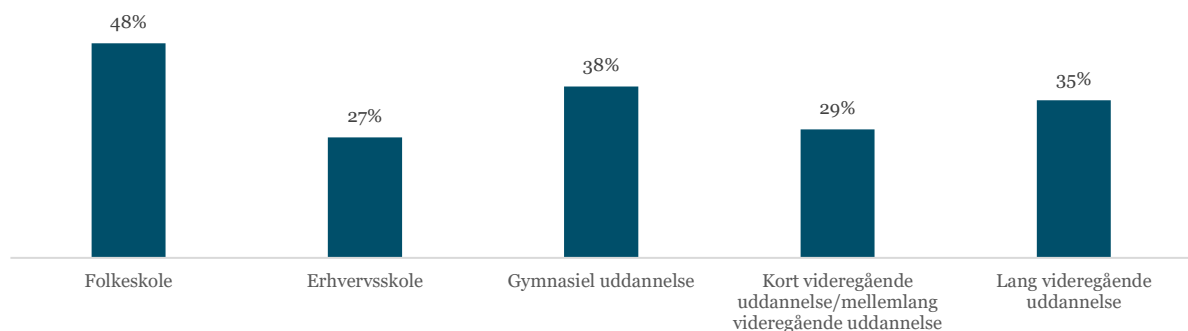
Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, marts 2017. n=588/211

Ser man nærmere på de 25-39-årige ud fra uddannelsesbaggrund fremgår det, at det er en forholdsvis stor andel inden for alle uddannelsesbaggrunde, som oplever, at de ikke er blevet klædt godt nok på med digitale kompetencer. Det er dog især personer med grundskolebaggrund, som savner at få flere digitale færdigheder med fra deres uddannelse. Datagrundlaget giver ikke mulighed for at se specifikt på de 25-29-årige, men det lader altså til, at problemet går igen for de unge og relativt nyuddannede på alle uddannelsesstrin.

Problem med mangelfulde digitale kompetencer i alle uddannelsesgrupper, men især blandt ufaglærte

Figur 9

Når du ser samlet på din uddannelse generelt, vil du så sige, at du alt i alt blev klædt godt nok på med digitale færdigheder mv. til arbejdsmarkedet? Andel som svarer nej. Fordelt på uddannelsesbaggrund

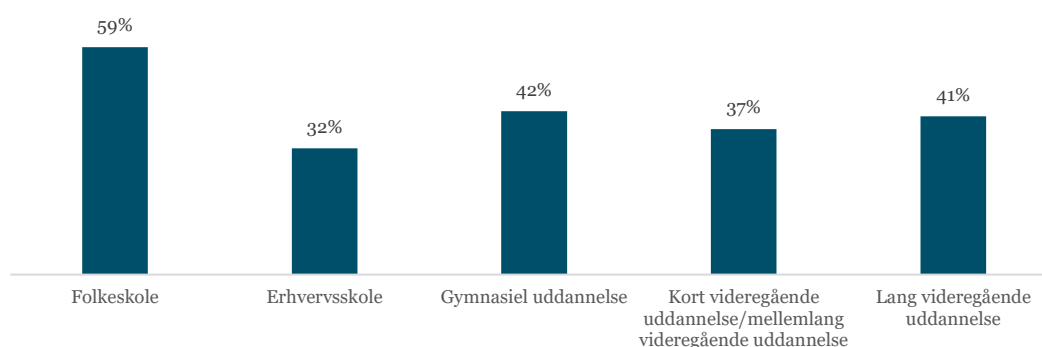
Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, marts 2017. n=588

Anm.: Data er vist for aldersgruppen 25-39 år

Den samme konklusion gælder, hvis man alene ser på den *seneste* uddannelse, de 25-39-årige har taget. Som vist i figuren nedenfor er det mange inden for alle uddannelsesbaggrunde, der oplever, at de ikke blev klædt godt nok på, men med en overvægt inden for personer, der har en grundskolebaggrund.

Figur 10

Når du ser samlet på den seneste uddannelse, du har taget (ikke efteruddannelse ved siden af normalt arbejde), vil du så sige, at du alt i alt blev klædt godt nok på med de relevante digitale færdigheder mv., du efterfølgende ville få brug for i en arbejdssammenhæng? Andel som svarer nej. Fordelt på uddannelse

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, marts 2017. n=588

Anm.: Data er vist for aldersgruppen 25-39 år

Alt i alt er det tydeligt, at både i befolkningen som helhed og blandt de yngre og relativt nyuddannede er foruroligende mange, som ikke føler deres uddannelse klædte dem godt nok på med digitale færdigheder. Uddannelsessystemet er altså ikke gearret godt nok til at klargøre de unge til et stadigt mere digitalt arbejdsmarked. Det er et problem både for de unge selv, der risikerer at mangle de kompetencer, der skal til for at få et job eller udnytte deres potentiale godt nok og derved kunne oppebære et højt lønniveau, og for erhvervslivet, som oplever stor og voksende mangel på personer med de rette digitale færdigheder på både specialist- og generalistniveau.

Man støder mange steder på den opfattelse, at de digitale udfordringer er midlertidige, og at de vil blive løst i takt med, at yngre og mere digitalt vante generationer træder ind på arbejdsmarkedet i stedet for de ældre og midaldrende generationer. Denne analyse viser meget tydeligt, at det er en illusion. De yngre mangler også digitale færdigheder og føler ikke, at de er blevet klædt godt nok på med digitale kompetencer fra uddannelsessystemet. Det skyldes flere forhold; blandt andet stiger de digitale krav og forventninger løbende, og det er vigtigt, vi kan følge med. Mange unge er givetvis *digitale forbrugere*, men det bliver man ikke nødvendigvis en god *digital arbejdskraft* af. Det kræver en forståelse og færdigheder, som går spadestikket dybere i forhold til det digitale område.

Nogle forventer, at problemet med mangel på digitale kompetencer løser sig selv, i takt med at ældre erstattes af yngre på arbejdsmarkedet. Men de unge mangler også digitale færdigheder!

Dette blev bekræftet af en analyse fra Dansk Erhverv i foråret 2016, hvor vi sammenholdt besvarelser fra danske unge med unge fra en lang række andre lande som USA, Kina, Tyskland og Storbritannien. Svarpersonerne blev bedt om at angive, hvor interesserede de var i at lære big data/dataanalyse, hvordan man bygger en mobiltelefon-app, og hvordan man programmerer/koder. I alle tilfælde var interessen i Danmark langt mindre end i alle andre lande, både i forskellige andre vestlige lande, USA og de fremvoksende økonomier som Indien og Kina. Det bekræftede samme konklusion, som vi har set ovenfor: danske unge er glade for at forbruge digitale teknologier, men det kniber mere med at komme dybere ned og få de konkrete digitale færdigheder og kompetencer, som erhvervslivet især efterspørger.

Interessen for at tilegne sig konkrete digitale skaberkompetencer er langt mindre blandt danske unge end i andre dele af verden

Tabel 2

Hvor interesseret er du i at lære eller udvikle de følgende teknologi-relaterede kompetencer (andel som svarer meget / temmelig interesseret):

	Big data/dataanalyse	Bygge en mobiltelefon-app	Programmere/kode
Danmark	30 pct.	34 pct.	34 pct.
Frankrig	44 pct.	58 pct.	55 pct.
Tyskland	45 pct.	48 pct.	48 pct.
Australien	46 pct.	53 pct.	54 pct.
Storbritannien	47 pct.	60 pct.	58 pct.
USA	48 pct.	63 pct.	62 pct.
Sydafrika	61 pct.	75 pct.	73 pct.
Brasilien	63 pct.	75 pct.	74 pct.
Kina	73 pct.	74 pct.	71 pct.
Indien	73 pct.	80 pct.	81 pct.

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv 2016, n=408, sml. med Infosys 2016. Unge i alderen 16-25 år

Med udsigt til, at den digitale udvikling fortsætter med uformindsket styrke, er der en stor risiko for, at dette mismatch mellem de nyuddannedes færdigheder og erhvervslivets behov vil vokse fremover. Der er behov for tiltag, som retter op på dette og sikrer, at uddannelsessystemet får større fokus på at bibringe de unge digitale kompetencer.

▼ OM DENNE UDGAVE

"Digitalt nødråb: vores uddannelser klæder os ikke godt nok på" er 10. nummer af Dansk Erhvervs Perspektiv i 2017. Redaktionen er afsluttet den 19. juli.

▼ OM DANSK ERHVERVS PERSPEKTIV

Dansk Erhvervs Perspektiv udkommer ca. 25 gange årligt og henvender sig til beslutningstagere og meningsdannere på alle niveauer. Ambitionen er at udgøre et kvalificeret og anvendeligt beslutningsgrundlag i forhold til væsentlige, aktuelle udfordringer på alle områder, som har betydning for dansk erhvervsliv og den samfundsøkonomiske udvikling. Det er tilladt at citere fra Dansk Erhvervs Perspektiv med tydelig henvisning til Dansk Erhverv.

▼ ISSN-NR.: 1904-7894

Dansk Erhvervs Perspektiv indgår i det nationale center for registrering af danske periodika, ISSN Danmark, med titlen "Dansk Erhvervs perspektiv: Analyse, økonomi og baggrund (online)"

▼ KVALITETSSIKRING

Troværdigheden af tal og analyser fra Dansk Erhverv er afgørende. Dansk Erhverv gennemfører egne spørgeskemaundersøgelser i overensstemmelse med de internationalt anerkendte guidelines i ICC/ESOMAR, og alle analyser og beregninger gennemgår en kvalitetssikring.

Denne analyse er offentlig tilgængelig via Dansk Erhvervs hjemmeside. Skulle der beklageligvis og trods grundig kvalitetssikring forefindes fejl i analysen, vil disse blive rettet hurtigst muligt og den rettede version lagt på nettet.

▼ KONTAKT

Henvendelser angående analysen kan ske til chefkonsulent Malthe Munkøe på mmm@danskerhverv.dk eller tlf. 3374 6510.

Henvendelser angående digitalisering og it kan ske til Fagchef for It og digitalisering Janus Sandsgaard på jasa@danskerhverv.dk eller tlf. 3374 3137.

▼ REDAKTION

Underdirektør Geert Laier Christensen, cheføkonom Steen Bocian, chefkonsulent Malthe Mikkel Munkøe, chefkonsulent Michael Bremerskov Jensen, økonom Kristian Skriver, økonom Jonas Spendrup Meyer, direktionsssekretær Lotte Holmstrup

▼ NOTER

¹Data er indsamlet af Norstat i ultimo februar til primo marts 2017 via web-interviews. I alt er indsamlet 3.018 besvarelser, der udgør et repræsentativt udsnit af befolkningen i alderen 16 år+. For at sikre repræsentativitet er data vægtet på køn, alder, uddannelse og region